

Elektronické informační zdroje (VIKBA25)

7. Technologie a nástroje pro správu EIZ

Martin Krčál

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

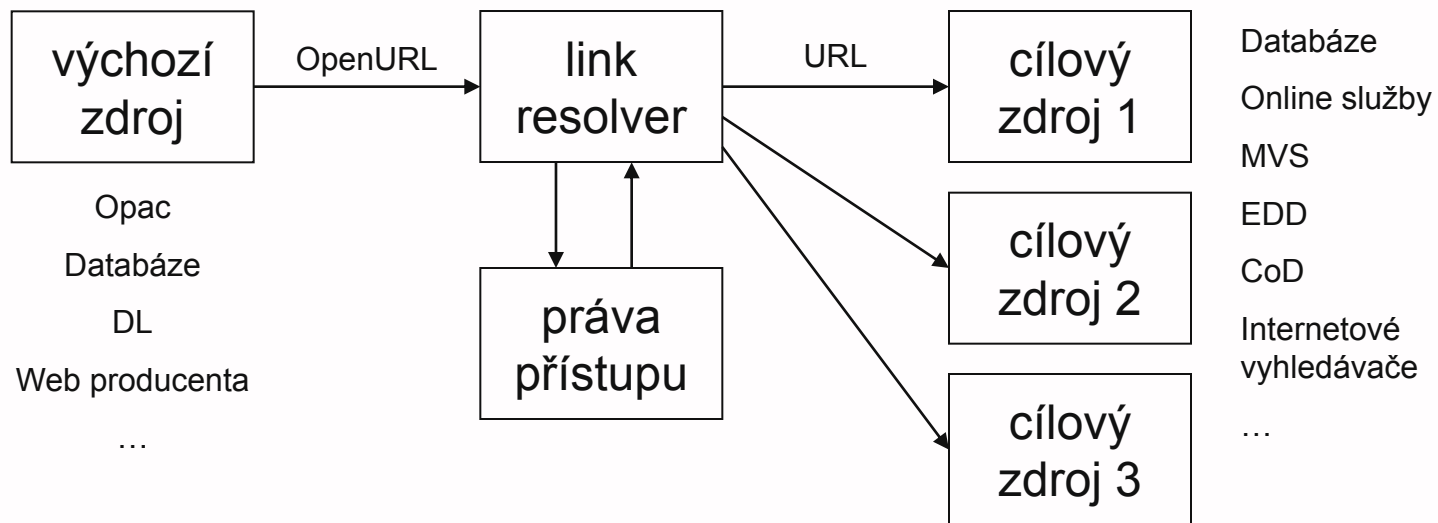
Brno, 7. listopadu 2014

Linkování

OpenURL

- NISO standard (Z39.88)
- pro přenos informací v URL mezi systémy
- v prostředí knihoven:
 - ❖ přenos info o dokumentu

Fungování OpenURL

OpenURL - ukázka

■ syntaxe:

- ❖ <http://www.citace.com/gate.php?sid=citace&genre=book&aufirst=Steve&aulast=Krug&auinit=S&isbn=80-251-1291-8&title=Web%20design%20-%20nenu%C5%A5te%20u%C5%BEivatele%20p%C5%99em%C3%BD%C5%A1let!%20%2F&date=2006>
- ❖ <http://www.citace.com/gate.php?sid=scholert&title=Sign%20Up%20Forms%20Must%20Die&title=A%20List%20Apart&issn=1534-0295&spage=10&epage=25>

Linkovací nástroje

- nadstavba OpenURL
- přijímají bibliografické údaje
- správa přístupů ke zdrojům
- nabízí dokument v dostupných DB
- + všechny dostupné on-line služby
- druhy
 - ❖ [SFX](#) (ExLibris), info v [ENG](#)
 - ❖ [LinkSource](#) (EBSCO)
 - ❖ [LinkSolver](#) (Ovid)
 - ❖ [360Link](#) (Serial Solutions)

SFX (Special Effects)

- nejrozšířenější link resolver (1500+)
- Herbert van der Sompel, Patrick Hochstenbach a kolektiv
- Univerzita v Gentu (NDL) 1998-2000
- 2000 - prodáno ExLibris
- vázáno na instituci (většinou IP)
- prolink na SFX server instituce
- ukázky
 - ❖ [JIB](#) (+služby), [Aleph MU](#), [Scholar](#)

LinkSource

- linkovací nástroj EBSCO
- možnost upravení vzhledu
- přizpůsobení instituci
 - ❖ EBSCO Integrated Knowledge Base pro dohledávání chybějících metadat
 - ❖ eliminace „mrtvých“ odkazů
- lze vyzkoušet v EDS

360Link

- dříve Article Linker
- producent Serial Solutions
- bez instalace
- CrossRef DOI
- 360 Link eBooks
 - ❖ rozšíření pro e-knihy
 - ❖ 45+ světových vydavatelů
 - ❖ 1.000.000+ e-knih
- demo

Další linkovací nástroje

- LinkSolver

- ❖ od společnosti Ovid
- ❖ demo

Metavyhledávače

Jak se dostat k FT?

■ PROBLÉM:

- ❖ článek může být u mnoha poskytovatelů
- ❖ nechci prohledávat každý e-zdroj zvlášť
- ❖ chci rychle zjistit, kde se článek nachází

■ existuje nějaké řešení???

Odpověď

- ANO – centralizované vyhledávání
- příklady
 - ❖ MetaLib (ExLibris)
 - ❖ SearchSolver (Ovid)
 - ❖ 360Search (Serial Solution)

Centralizované vyhledávání

- = metavyhledávače
- jedno vyhledávací rozhraní pro všechny databáze dostupné instituci
- paralelní vyhledávání
- lze doplnit i vlastní katalog, služby,...
- nutno nastavit
 - ❖ dodání na klíč
 - ❖ nastavení v instituci

Metalib

- producent ExLibris
- integrace lokálních i vzdálených zdrojů instituce
- metavyhledávač – vyhledávání ve více zdrojích najednou
 - ❖ = federativní = paralelní vyhledávání
- 3 rozhraní
 - ❖ webové, Z39.50 a API (integrace do různých aplikací instituce)

Metalib

- jednoduché a pokročilé vyhledávání
- slučování nalezených duplicit
- uživatelské konto
 - ❖ uložené záznamy, dotazy,...
- podpora autentizace přes LDAP
- možná integrace SFX
- podpora standardů:
 - ❖ MARC, Unicode, OpenURL, Z39.50, HTTP/XML

Metalib

■ Metalib na MU

- ❖ vyhledávání
- ❖ moje články a složky
- ❖ přidání zdrojů
- ❖ uložení vyhledávacího dotazu
- ❖ přidání časopisu
- ❖ avíza

■ info od českého dodavatele

Ukázka Metalibu na MU

MetaLib

metavyhledávač pro elektronické informační zdroje MU

Masarykova univerzita

[Snadné hledání](#) | [Nalézt zdroje](#) | [Nalézt e-časopis](#) | [Profil hledání](#) | [Můj prostor](#)

[Hledat](#) | [Záznamy](#)

[Jazyk](#) | [Přihlásit se](#) | [Ukončit relaci](#) | [Nápověda](#)

Neregistrovaný uživatel

Snadné hledání

Jednoduché / Pokročilé

GO

Skupiny zdrojů

[Hlavní elektronické zdroje MU](#)
Největších multioborové ...

[Ekonomické zdroje](#)
Kolekce vybraných ...

[Zdroje pro informatiku](#)
Vybrané zdroje pro oblast ...

[Multioborové zdroje filozofické fakulty](#)
Vybrané multioborové zdroje ...

[Katalog MUH \(Aleph\)](#)
Souborný katalog monografií ...

[Lékařské zdroje](#)
Kolekce vybraných ...

[Přírodovědné zdroje](#)
Vybrané zdroje pro oblast ...

[Uměnovědné zdroje](#)
Vybrané zdroje pro oblast ...

[Primo Central](#)
Univerzální vyhledávač, ...

[Zdroje na FSS](#)
Zdroje pro Fakultu ...

[Zdroje pro pedagogiku](#)
Vybrané zdroje pro ...

Powered by ExLibris MetaLib

[Vypnout automatickou aktualizaci stránky](#) | [Informace o zajištění přístupnosti](#)

Search Solver

- producent Ovid (s technologií od MUSE Global)
- navázán na Link Solver
- 1300+ e-zdrojů
- podporuje
 - ❖ www, Z39.50, OpenURL
- online služba, předplatné na 1 rok

360 Search

- producent Serial Solutions
- federativní vyhledávání
- 2000+ e-zdrojů
- inteligentní clustering (Vivisimo)
- XML API
- propojení s 360 Link
- online služba, roční platba
- info v češtině

360 Search - ukázka rozhraní

The screenshot displays the 360 Search interface. At the top, there is a search bar with the text '360 SEARCH' and the 'Serialsolutions DEMO LIBRARY' logo. Below the search bar, there are navigation links: 'Library Home | Hours | A-to-Z List | Site Map | Contact Us'. The main content area is divided into several sections. On the left, there are tabs for 'Topics', 'Date', 'Resources', and 'Authors'. Below these tabs is a 'Clustered Results' section with a tree view of topics. The 'Venus' topic is selected, showing sub-topics like 'Images (8)', 'Mapping, Radar (7)', and 'Other (15)'. On the right, there is a 'Filter By:' section with checkboxes for 'Full Text' and 'Peer-Reviewed'. Below this is a 'Sort Results by:' section with options for 'Date', 'Title', 'Author', and 'Source'. The main results area shows 'Results 1-25 of 29 available (with 2 duplicates) for "title contains magellan" (50487 total)'. There is a pagination link '1 - 2'. Below the results, there is a green header for 'Results in "Venus" Cluster (Clear filters)'. The results list includes two items: '1. The Eternal Life of Stardust Portrayed in New NASA Image' and '2. Voyages to the Planets: Venus'. Each item has a checkbox, a title, a date, and a source, along with links for 'Show Abstract' and 'Similar Results'.

360 SEARCH

Serialsolutions
DEMO LIBRARY

Library Home | Hours | A-to-Z List | Site Map | Contact Us

Refine Search | New Search | Help

Topics | Date | Resources | Authors

Clustered Results

All Topics

- Strait Of Magellan (83)
- Ferdinand Magellan (34)
- Review (34)
- Fund, Fidelity (33)
- Venus (29)
 - Images (8)
 - Mapping, Radar (7)
 - Other (15)
- Magellan Midstream (20)
- Magellan Health Services (17)
- Lead (16)
 - GPS (14)
 - Magellan Aerospace (11)
 - Voyage Around (10)
 - Ethanol, Pipeline (8)
 - River (8)
 - Clouds Of Magellan (7)
- Modernism (7)
 - Contract (6)
 - Health Care (6)
 - Profit, Financial (6)
 - Letter (5)
 - Sound recording (5)

Filter By:
 Full Text |
 Peer-Reviewed

Sort Results by: Date | Title | Author | Source

Results 1-25 of 29 available (with 2 duplicates) for "title contains magellan" (50487 total)

1 - 2

Results in "Venus" Cluster (Clear filters)

Select all records :: 0 selected records: Email ▼ or Export/ Save ▼

1. [The Eternal Life of Stardust Portrayed in New NASA Image](#)
Jet Propulsion Laboratory News Release
Aug. 31, 2006.
Source: SIRS Knowledge Source
[Show Abstract](#) | [Similar Results](#)

2. [Voyages to the Planets: Venus](#)
Why We Explore
Aug. 12, 2006.
Source: SIRS Knowledge Source
[Show Abstract](#) | [Similar Results](#)

Discovery services

- prohledávání zdrojů instituce
- centrální index
- +lokální zdroje
- výhody:
 - ❖ rychlá odezva
 - ❖ vše v jednom rozhraní
 - ❖ pracuje s více záznamy najednou
- nevýhody:
 - ❖ aktuálnost – dle frekvence stahování
 - ❖ zneužití producenty???

Zkušenosti NKP s DS

- volně dostupný dokument

EBSCO Discovery Service

- dostupné na [MU](#)
- vývoj od 2008, prodej od 2010
- podpora LinkSource i jiných linkovacích nástrojů (např. SFX)
- možnost napojení katalogu instituce
- „Lokátor publikací“
 - ❖ dohledávání titulů časopisů
 - ❖ knihy z katalogu instituce a e-knihy
- hledání multimédií
- vlastní API

Primo Central

- představeno v roce 2007
- vyvíjí ExLibris
- 2 indexy – centrální a lokální
- neutrální – nemají vlastní data
- podpora různých metod sklizení dat
 - ❖ OAI-PMH, FTP,...
- dostupné na [Univerzitě v Pardubicích](#)

Summon

- vyvíjí Serial Solutions od roku 2008
- zveřejněno 2009
- dostupné např. v [NTK](#)
- možnost zobrazovat digitální repozitáře jiných knihoven

WorldCat Local

- vyvíjí OCLC od roku 2007
- možnost posílat data do WorldCat
- u nás nemá zastoupení

Vice info o DS – Jason Vaughan

Autentizace a vzdálená správa EIZ

Vzdálená správa EIZ

- HAN NetMan
- vzdálený přístup k EIZ
- možnost připojení odkudkoliv
- standardní síťové heslo uživatele
 - ❖ nedojde ke zneužití hesla k e-zdroji
 - ❖ uživateli stačí znát své síťové heslo

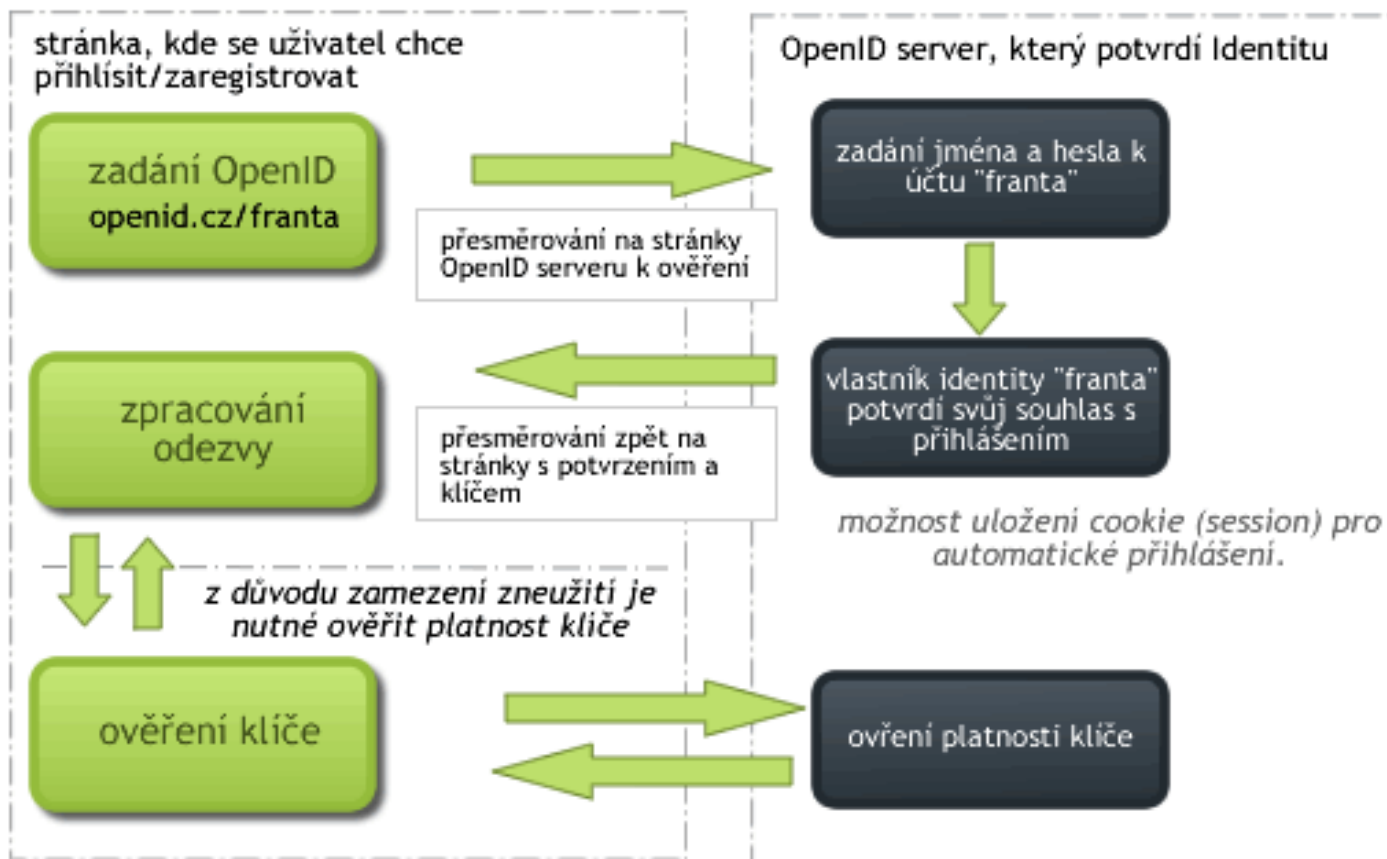
Autentizace

- Kolik používáte na internetu hesel?
- Jste schopni si je zapamatovat?
- Nemáte potřebu vlastnit pouze jedno heslo na vše?
- Existuje nějaké univerzální řešení?

OpenID

- distribuovaný systém
- bez centrální autority
- poskytuje informace o existenci účtu
 - ❖ existuje AxN
 - ❖ žádné další info
- výhody
 - ❖ uživatel se nemusí všude registrovat
 - ❖ stačí jedno heslo
- nevýhody
 - ❖ malé rozšíření

Jak OpenID funguje?

zdroj: <http://mozek.cz/info/openid>

OpenID zprostředkovatelé

- MojeID
- OpenID
- seznam největších poskytovatelů

Shibboleth

- projekt konzorcia Internet2
- založen na standardech a open source
- verze 2
- garantované info o uživatelích
 - ❖ pouze nezbytně nutné
- využití:
 - ❖ možnost definování práv přístupu na základě obdržených dat
 - ❖ zejména v akademickém prostředí

Správa EIZ

Verde ERM

- ExLibris
- správce e-zdrojů
 - ❖ výběr
 - ❖ hodnocení
 - ❖ akvizice
 - ❖ obnovování licencí
 - ❖ přístup do EIZ
- vhodné i pro správu konzorcií
- integrace do Alephu

Verde - data v katalogu

El.časop.-předpl. - Výsledky vyhledávání

http://ckis.cuni.cz/F/ESYF9H39I51FPYS6RTRFPY96PYIHGMCCNTU

El.časop.-předpl. - Vý... SFX by Ex Libris Inc.

El.časop.-předpl. NEPŘIHLÁŠEN

Centrální katalog Univerzity Karlovy v Praze

» Přihlášení » Konec » Čtenář » Nastavení » Databáze » Připomínky » Náповěda
» Vyhledávání » Výsledky dotazu » Předchozí dotazy » Má schránka

Vybrané záznamy: »Zobrazit vybrané »Uložit/odeslat »Podmnožina »Přidat do mé schránky »Uložit na server
Celý soubor vyhledaných záznamů: »Vybrat vše »Zrušit označení »Ohodnotit »Zpřesnit »Filtrovat »Požadavek SDI

Výsledky dotazu Slova-Názvy= Herald Tribune; řazeno podle : Rok (sestupně)/Autor
Možnosti řazení : ▼Autor/Rok(sect) ▼Autor/Rok(vzes) ▼Rok(sect)/Autor ▼Autor/Název ▼Náz./Rok(sect) ▼Náz./Rok(vzes) ▼Rok(sect)/Náz.

Záznamy 1 - 3 z 3
(maximálně je možno zobrazit a seřadit 10000 záznamů)

#	Název	Poskytovatel	Formát	ISSN	Plný text
1	☐ Tribune Herald	Dostupné od 1992 do 1997. (ProQuest 5000:Full Text)			SFX
2	☐ Sarasota Herald Tribune	Dostupné od 1996. (ProQuest 5000:Full Text)			SFX
3	☐ International herald tribune	Dostupné od 1992. (ProQuest 5000:Full Text)		0294-8052	SFX

Můžete změnit zadání dotazu:
WTI = (Herald Tribune)

Vyberte bázi:
El. časopisy - předplacené

© 2005 Ex Libris

360 Resource Manager

- od Serial Solutions

- funkce:

- ❖ správa kontaktů na dodavatele
- ❖ správa dokumentů souvisejících s akvizicí e-zdrojů
- ❖ správa licencí a podmínek vydavatelů
- ❖ správa předplatných
- ❖ akviziční proces
- ❖ srovnání využití s vybranými institucemi
- ❖ správa statistik od vydavatelů

Metadatové formáty a XML

XML

- e**X**tensible **M**arkup **L**anguage
- obecný značkovací jazyk (nemá tagy)
- základem pro konkrétní značkovací jazyky (DC, RDF, RSS, DocBook,...)
- definuje pouze strukturu dokumentu z hlediska věcného obsahu
- nezabývá se vzhledem
- vzhled se definuje připojeným stylem
 - ❖ CSS, XSL (XSLT)

XML

- definuje vazby mezi prvky
- prvky nejsou pevně dané
- charakter: (ne)opakovatelné
- DTD - definice použitých prvků
- XML parser - program pro kontrolu XML
- kódování - primárně v UTF-8

Využití XML

- prezentace informací
- ukládání informací
- výměna informací
- popis informací (metadata)
- získávání informací

MarcXML

- standard pro uchovávání záznamů Marc21 v XML
- správce LoC
- původně pouze pro potřeby knihoven
- více info
 - ❖ <http://www.loc.gov/standards/marcxml>
 - ❖ [ukázka XML](#)

Dublin Core

- soubor metadatových prvků
- pro popis digitálních objektů (i HTML)
- usnadňuje vyhledávání e-zdrojů
- založen na XML
- název odvozen od města Dublin (USA)
- Generátor metadat
- správce v ČR - KIC ICS FI MU

Dublin Core

■ 16 základních prvků

- ❖ Title, Creator, Subject, Description, Publisher, Contributor, Date, Type, Format, Identifier, Source, Language, Relation, Coverage, Rights, Audience

■ výhody

- ❖ jednoduchost
- ❖ sémantická interoperabilita
- ❖ mezinárodní podpora
- ❖ rozšiřitelnost
- ❖ modifikovatelnost

Další info o DC

- <http://www.dublincore.org>
- http://www.ics.muni.cz/dublin_core
- <http://www.ukoln.ac.uk/cgi-bin/dcdot.pl>

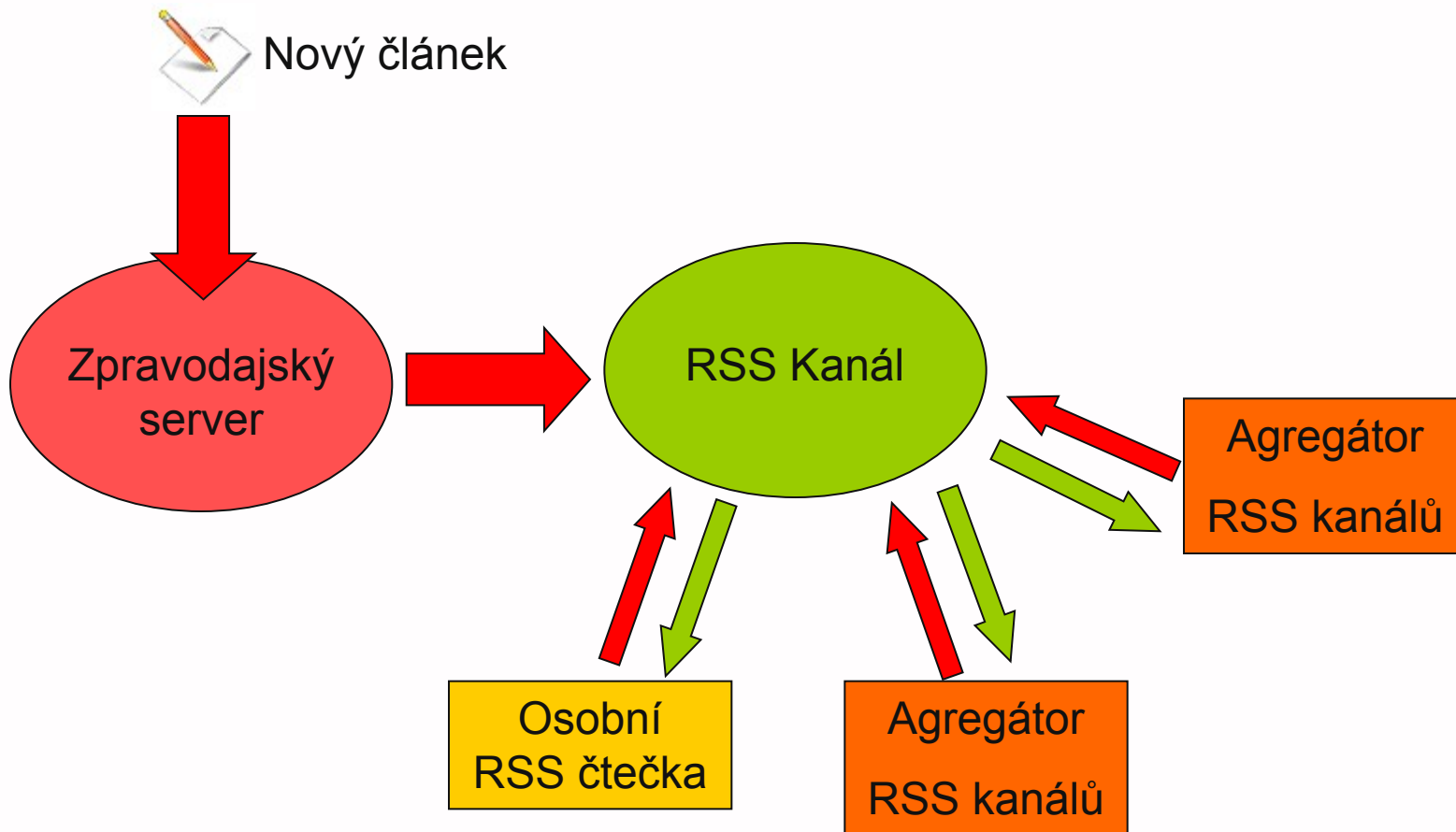
Další metadatové formáty

- RDF
- METS
- MODS
- ...

RSS

- slouží ke sdílení obsahu
- standardizovaný formát (XML)
- pro weby s častou aktualizací
- nejčastější uplatnění:
 - ❖ zpravodajské servery, blogy
- nejpoužívanější verze RSS 0.91 a 2.0
- osobní RSS čtečky
- agregátory RSS kanálů (mix info)

Jak RSS funguje?

Využití v RSS

■ EIZ

- ❖ informace o novinkách
- ❖ aktuální číslo v RSS
- ❖ výběr článků na vybrané klíčové slovo nebo obor

■ Agregace článků z odborných časopisů

- ❖ <http://www.tictocs.ac.uk>

Komunikační protokoly

Z39.50

- mezinárodním standard pro komunikaci mezi počítači
- architektura klient – server
- heterogenním prostředí
 - ❖ nezávislé na operačních systémech, databázích a dotazovacích jazycích
- rozvoj protokolu řídí
 - ❖ mezinárodní skupina Z39.50 Implementors Group (ZIG)
 - ❖ patronem LoC

Fungování Z39.50

- ❖ uživatel zformuluje dotaz v jazyce svého knihovního systému
- ❖ vybere pro vyhledávání cizí vzdálený katalog se Z-serverem
- ❖ dotaz je přeformulován do Z39.50
- ❖ pošle se Z-serveru cizího katalogu
- ❖ dotaz se přeloží do vyhledávacího jazyka cílové databáze
- ❖ vrátí se výsledek vyhledávání
- ❖ výsledek pošle Z-klientovi
- ❖ Z-klient výsledek předá knihovnímu systému pro zobrazení v jeho standardním uživatelském rozhraní

OAI-PMH

- protokol pro automatické sklízení dat
- jednoduchá implementace
- OAI-identifíer
 - ❖ v rámci repozitáře, odstranění duplicit
- základní pojmy
 - ❖ zdroj dat, repozitář, harvester, jednotka (objekt), záznam (odvozený od objektu)
- Více info
 - ❖ [P. Žabička](#)

SRU/SRW

- protokol pro online vyhledávání
- pokus o zjednodušení Z39.50
- vyvíjí a spravuje LoC
- dotazovací jazyk CQL
- ukázky
 - ❖ SRU MU, SRU is Simple!, SRU LoC

Identifikátor

Klasické identifikátory

- **ISBN** – International Standard Book Number
- **ISSN** - International Standard Serial Number
- **ISMN** – International Standard Music Number for Printed Music
- **ISAN** – International Standard Audiovisual Number
- **ISRN** – International Standard Technical Report Number

ISBN

- vznik 1966
- agentura ISBN v Berlíně (1972)
- v ČR NK v Praze
- ISBN-10 a ISBN-13 (od 1.1.2007)
- [Info o ISBN v NK ČR](#)
- www.isbn-international.org

ISBN Syntaxe

- ISBN **80-00-01987-6**
 - ❖ **identifikátor skupiny**
 - ❖ **identifikátor nakladatele**
 - ❖ identifikátor titulu
 - ❖ **kontrolní číslice**

ISSN

- seriálové publikace
- 60. léta
- agentura ISSN v Paříži (1974)
- v ČR NTK v Praze
- ISSN-8
- www.issn.cz
- www.issn.org

URN

- Uniform Resource Name System
- s obsahem směrovacího mechanismu
- identifikace obsahu konkrétního objektu bez ohledu na jeho lokaci
- globálně nepodporují www prohlížeče
- systém není rozšířený na celém internetu
- směrovací služby jsou za úplatu

URN - syntaxe

■ URN:nid:nss

- ❖ **Namespace Identifier- identifikátor určitého identifikačního systému (např. DOI)**
- ❖ **Namespace-Specific String je konkrétní identifikátor v daném systému**

DOI

- Digital Object Identifier
- iniciativa komerčních vydavatelů
- snaha o vybudování komplexního systému na správu a řízení vlastnických a autorských práv
- centralizovaný, placený systém
- využití např. v [CrossRef](#)
 - ❖ pro vytváření citačních vazeb v oblasti vědeckých publikací (citation-linking)
 - ❖ zpřístupňování plných textů

DOI Syntaxe

■ doi:**10.1006/123456**

- ❖ **konstanta 10 pro označení systému DOI**
- ❖ **numerický identifikační kód registrující organizace, vydavatele**
- ❖ **jednoznačný identifikátor digitálního objektu v rámci dané registrující organizace**

Další identifikátory

■ PURL

- ❖ URL s nepřímou adresací (OCLC)
- ❖ jednoduché řešení

■ Handle System

- ❖ propracované
- ❖ nezávislé na URL
- ❖ vlastní směrovací infrastruktura

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkuji Vám za pozornost

Martin Krčál
krcal@phil.muni.cz